

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030, syksy 2026

Vastaaja:

-

Vastaus:

07.10.2026, 13.36 - 07.10.2026, 13.39

1. Lausuntoa antavan rooli *

Organisaation puolesta, organisaation nimi:

Vasemmistoliiton aluevaltuustoryhmä

2. Lausuntoa antavan yhteystiedot *

Etunimi	Olli
Sukunimi	Kohonen
Sähköposti	kohonen.oli@gmail.com

3.

Vasemmistoliiton aluevaltuustoryhmän lausunto Pohteen järjestämissuunnitelmaluonnoksesta 2026

Vasemmistoliiton aluevaltuustoryhmä katsoo, että Pohteen järjestämissuunnitelman tulee turvata asukkaiden tarpeisiin vastaavat palvelut. Suunnitelmaa on muutettava erityisesti omaishoidon tuen, kehitysvammaisten työosuusrahan ja ikäihmisten palvelujen osalta. Talouden tasapainottamisella ei saa huonontaa ihmisten arkea. Pohteen erittäin hyvää työtä tekeväle henkilökunnalle on muodostunut vaikea tilanne. Ryhmän mielestä henkilökunnan jaksamisesta on huolehdittava ja raportoitava siitä kuukausittain aluehallitukselle.

Pohteen toiminnassa ja järjestämissuunnitelmaluonnoksessa on myös huomattavan paljon myönteisiä asioita, jotka nousevat liian vähän esiin. Ryhmä pitää tärkeänä esimerkiksi luonnokseen sisältyvää 14 vuorokauden perusterveydenhuollon hoitotakuuta. Erikoissairaanhoidon palvelu on keskimäärin erittäin hyvää hoitoon pääsyn jälkeen. Näitä vahvuuksia on vaalittava ja samalla parannettava hoitoon pääsyä ja hoidon jatkuvuutta.

Perusterveydenhuollon keskeiseksi tavoitteeksi tulee kirjata, että Pohde pyrkii hoidon jatkuvuuden ja siihen kuuluvan potilaiden palvelutarpeen arvioinnin osalta maan parhaimmistoon. Tavoitteen tulee näkyä oman toiminnan vahvistamisena, kuten henkilöstön rekrytoinnissa, työn organisoinnissa ja potilaan kokonaishoidossa sekä potilaiden palvelutarpeen yhdistämisessä sekä potilaiden palvelutarpeen yhdistämisessä omahoitajan tehtäviin. Omalääkäri- ja omahoitajamalleissa potilaan tilanteen tunteva ammattilainen tai tiimi seuraa hoitoa myös vastaanottokäyntien välillä.

Järjestämissuunnitelman säästötavoitteena ei tule pitää ainoana mahdollisena vaihtoehtona 20 miljoonaa euroa. Päätöksentekijöille on esitettävä tavoitteen perusteet, toimenpiteiden säästöarviot, säästöjen pitkäaikaiset vaikutukset ja se, ylittääkö niiden yhteisvaikutus asetetun säästöhaaran.

Vaikutusten ennakoarviointia on vahvistettava. Jokaisesta merkittävästä muutoksesta tulee arvioida vaikutukset asiakkaiden toimintakykyyn, toimeentuloon, hyvinvointiin, arki turvallisuuteen ja palvelujen saatavuuteen sekä henkilöstön työhön. Lisäksi on arvioitava, siirtyvätkö kustannukset toiseen palveluun, myöhemmäksi tai asiakkaiden ja läheisten kannettaviksi. Arvioinnissa tarvitaan vaihtoehtojen vertailua ja yhtä talousarviovuotta pidempää tarkastelua.

Pohteen järjestämissuunnitelman ajanjakso on erittäin merkityksellinen sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen kannalta. Hallituksen esitykset sosiaalihuoltolain (SHL) ja lastensuojelulain (LSL) uudistamisesta ovat eduskunnan päätettävänä lähiviikkoina. Hyväksyttyinä lait astuvat voimaan 1.7.2027 ja osittain jo 1.1.2027, kuten SHL:n asiakasmaksujen korotukset. Tarpeellisten lakimuutosten valmistelun sitominen hallituksen 100 milj €/v säästövaatimukseen murentaa uudistusten asiakaslähtöisyyden ja kustannusvaikuttavuuden kehittämistä käytännössä, kun hyvinvointialueiden sosiaalityöntekijöiden ja

sosionomien työpaikkoja vähennetään sadoilla.

Ristiriitaisuus ilmenee myös Pohteen järjestämissuunnitelmassa, jossa SHL:n muutoksia kuvataan hyvin muun muassa Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Sen sijaan taloudelliset vaikutukset ovat järjestyttäviä säästöesitysten ollessa vuosina 2027-2028 yhteensä 5 596 000€. Säästöt kohdistuvat pääosin henkilöstön vähentämiseen ja sen myötä asiakkaisiin. Yhtälö on mahdoton, kun SHL:n ja LSL:n uudistusten vaativien tavoitteiden ja sisältöjen käytännön toimeenpanossa rakennetaan sosiaalipalvelujen kokonaisuus uusine toimintamalleineen ja kehitetään integraatiota muiden toimialueiden ja verkostojen kanssa. Muutosprosessi vaatii aikaa (2027 -2030), henkilöstön osallistumista ja koulutusta, asiantuntevaa sisällöllistä johtamista sekä päättäjien informointia.

Vasemmistoliiton aluevaltuustoryhmä esittää:

1) SHL:n ja LSL:n hyväksymisen jälkeen järjestämissuunnitelmaa täsmennetään sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen osalta. Uudistetun lainsäädännön toimeenpanosuunnitelman valmistelu käynnistetään välittömästi.

2) Järjestämissuunnitelmassa otetaan huomioon uusien lakien siirtymävaiheen edellyttämät henkilöstöresurssit niin, että esitettyjä henkilömäärien vähennyksiä minimoidaan.

3) Järjestämissuunnitelmaan liitetään ajantasaisen tutkimuksen toteuttaminen sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen lainsäädännöllisten muutosten vaikutuksista asiakkaiden, henkilöstön, johtamisen ja kustannusvaikuttavuuden näkökulmista yhteistyössä yliopisto(je)n kanssa.

Ryhmän mielestä omaishoidon tuen palkkioluokkiin ja toimeksiantosopimuksella toimivien sijaishoitajien palkkioihin esitetty 30 prosentin leikkaus on liian suuri. Omaishoitajan tekemän hoivan määrä ja vastuu eivät vähene palkkiota leikkaamalla. Suuri leikkaus heikentää toimeentuloa ja jaksamista jo valmiiksi sitovassa työssä. Sijaishoitajien palkkioiden alentaminen vaikeuttaa sijaishoidon järjestämistä ja omaishoitajan vapaiden pitämistä. Jos omaishoitaja uupuu tai hoivaa ei enää pystytä järjestämään kotona, hoidettavan tarve raskaampiin palveluihin todennäköisesti kasvaa. Silloin tavoiteltu säästö pienentyy tai muuttuu lisäkustannukseksi.

Ryhmä esittää, että omaishoidon tuen palkkioluokkien sekä toimeksiantosopimuksella toimivien sijaishoitajien palkkioiden tasoa tarkistetaan vuonna 2027 maltillisesti, enintään 10 prosenttia alas. Mikään palkkio ei saa alittaa lakisääteistä vähimmäistasoa. Päätösten vaikutuksia on arvioitava vuosittain suhteessa omaishoitajien toimeentuloon, jaksamiseen, sijaishoidon saatavuuteen sekä raskaampien palvelujen tarpeeseen ja saatavuuteen.

Vasemmistoliiton aluevaltuustoryhmä vastustaa kehitysvammaisten työosuusrahan lakkauttamista omien toimintakeskusten osalta. Työosuusraha on saajalleen pieni, mutta merkityksellinen tulo. Se mahdollistaa ostoksen tai harrastuksen, johon ei muuten olisi varaa. Sen merkitystä ei pidä arvioida pelkästään hyvinvointialueen menona. Kyse on myös oman tekemisen arvostuksesta, osallisuudesta ja mahdollisuudesta päättää osasta omaa rahankäyttöä. Työosuusrahan poistaminen heikentää osallistumisen mielekkyyttä ja toimeentuloa. Ratkaisua on erityisen vaikea perustella, kun toimintaan sisältyy työtä, jolla on arvoa myös muille. Hyvinvointialueen tulee sinällään kehittää työ- ja päivätoiminnan sisältöjä asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden pohjalta sekä tukea etenemistä palkkatyöhön silloin, kun se on asiakkaalle mahdollista.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin eli HYTE-kerroin vaikuttaa hyvinvointialueen rahoitukseen. Se tekee ennaltaehkäisevästä työstä myös taloudellisesti merkittävää. Pohteen heikko sijoittuminen hyvinvointialueiden keskinäisessä HYTE-vertailussa edellyttää määrätietoista kehittämistä. Nousu vertailun parhaaseen päähän voisi parantaa rahoitusta noin 2–3 miljoonalla eurolla. Ryhmä muistuttaa Pohteen strategiaan kirjatusta tavoitteesta, jonka mukaan sen tulisi olla kuuden parhaan hyvinvointialueen joukossa HYTE-kertoimen osalta vuoteen 2030 mennessä. Käytännössä HYTE-kertoimen kohentamisessa kyse on esimerkiksi työttömien terveystarkastuksista ja muusta työstä, jolla terveysongelmia ja palvelutarpeen kasvua voidaan ehkäistä. Työtä on vahvistettava ja sen kirjautuminen oikein varmistettava. Jos palvelu toteutetaan, mutta sitä ei kirjata asianmukaisesti, työ jää näkymättömäksi myös rahoituksen muodostuessa. Henkilöstölle tarvitaankin koulutusta HYTE-kertoimesta, oman työn yhteydestä sen mittareihin sekä oikeista kirjaamiskäytännöistä.

Lapsiperheiden kotipalvelun tulosidonnaista asiakasmaksua koskevaa kirjausta tulee selkeyttää. Järjestämissuunnitelmassa on todettava, että sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on oikeus poistaa maksu harkintansa perusteella. Päätösvallan ja menettelyn tulee olla selkeät.

Turva-auttamispalvelujen asiakasmaksuille tulee määritellä kuukausittainen enimmäismäärä. Joissakin tilanteissa muistisairaana asiakkaan maksut ovat nousseet yli 300 euroon kuukaudessa. Kotona ja yhteisöllisessä asumisessa selviytymistä tukevan palvelun maksut eivät saa kasvaa kohtuuttomiksi juuri silloin, kun avun tarve on suuri.

Ryhmä pitää ristiriitaisena tavoitetta lisätä kotona asuvien ikäihmisten osuutta ja samanaikaisesti vähentää säännöllisen kotihoidon peittävyyttä. Kotona asumisen lisääminen edellyttää riittävää tukea, turvallisuutta ja apua myös tilanteen muuttuessa. Erityisesti yksin asuvien ikäihmisten turvallisuus on huomioitava.

Kotihoidon peittävyyttä ei ole järkevää laskea, jos seurauksena on avun puutteesta johtuvia kriisejä, päivystyskäyntejä ja raskaampien palvelujen tarvetta. Kotona on pystyttävä selviytymään tarvittavan avun turvin. Palvelutarpeen tulee ohjata ratkaisuja.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen peittävyuden alentamisessa on riski, että aiempaa huonokuntoisempia asukkaita ohjautuu yhteisölliseen asumiseen. Yhteisöllinen asuminen ei saa muodostua ratkaisuksi, jossa palvelun nimike muuttuu, mutta hoivan tarve jää täyttymättä.

Myös asumispalvelun sijainnilla on merkitystä. Kaukana kotipaikkakunnalta oleva yhteisöllinen asuminen katkaisee yhteyksiä ystäviin, omaisiin ja tuttuun arkeen. Tämä on erityisen ongelmallista silloin, kun asukas voisi vielä osallistua oman yhteisönsä elämään. Hyvinvointialueen tulee julkaista avoimesti vaikutusten arvioinnit ja palvelutarveanalyysit, joiden perusteella ikäihmisten palveluita kuten esimerkiksi ympärivuorokautisen palveluasumisen ja yhteisöllisen asumisen palveluita kohdennetaan. Palveluverkon tarkastelussa tulee arvioida, miten läheissuhteet ja arjen yhteydet säilyvät.

Ryhmä esittää ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävyystavoitteeksi 5,7 prosenttia. Emme kannata ympärivuorokautisen palveluasumiseen pääsyn kriteerien tiukentamista. Tavoite ei saa toimia asiakkaan tarpeenmukaista palvelua rajoittavana kiintiönä. Kotihoidon ja asumispalvelujen kokonaisuutta tulee arvioida yhdessä, ja muutosten vaikutuksia asukkaiden turvallisuuteen ja kokonaiskustannuksiin on seurattava.

Asunnottomien palvelukeskuksen toimintaa tulee kehittää Pohteen omana palvelutuotantona paikkamääriä vähentämättä. Palvelujen saavutettavuus ja asiakaslähtöisyys on turvattava, ja toiminnalle tulee varmistaa keskeinen sijainti. Sijaintia on arvioitava asiakkaiden arjesta käsin. Palvelujen kehittämisen tavoitteena tulee olla turvallinen arki, tarvittavan tuen saaminen ja eteneminen kohti pysyvämpää asumista. Selviämisasemaa koskeva kirjaus ”toiminnan jatko arvioidaan” tulee muuttaa muotoon ”selviämisaseman toimintaa kehitetään”.

Kaakkurin, Kempeleen ja Oulunsalon sosiaali- ja terveyskeskusten jatkosta ja mahdollisesta yhdistämisestä tulee tehdä erillinen selvitys päätöksentekoa varten. Järjestämissuunnitelma ei saa ennalta ratkaista yhdistämistä ennen vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten arviointia.

Selvityksessä tulee tarkastella palvelutarvetta, väestön kehitystä, tilojen toimivuutta, henkilöstön saatavuutta, hoidon jatkuvuutta sekä asiakkaiden kulkuyhteyksiä. Kustannuksissa on huomioitava myös siirtymävaihe, kuljetukset ja mahdolliset muut palvelutarpeet.

Haapaveden kuntoutusyksikön toiminta tulee selvittää ennen mahdollisia muutoksia. Muutoksissa on huomioitava asiakkaiden kulkusuunnat ja palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus.

Oulaskankaan tulevaisuutta tulee selvittää kokonaisuutena, jossa huomioidaan potilasturvallisuus, palvelujen saavutettavuus ja huoltovarmuus. Sairaalalla on merkitystä noin 120 000 asukkaan palveluille. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluiden saatavuus alueella on myös tärkeä turvallisuuskysymys. Tulevaisuuden ratkaisuissa on arvioitava hoitoon pääsyä, matka-aikoja, muun palveluverkon kapasiteettia ja toimintakykyä häiriötilanteissa. Arvioiden tulee ohjata päätöksentekoa.

Pohteen tulee perustaa vähintään kaksi omaa lastensuojeluyksikköä Oulun seudulle. Tavoitteena tulee olla lasten tarpeisiin vastaava, turvallinen ja pitkäjänteinen palvelu sekä palvelujen saatavuuden ja kustannusten parempi hallinta. Samalla tulee selvittää yhteisten lastensuojeluyksiköiden perustaminen Kainuun hyvinvointialueen kanssa. Yhteistyö voi tuoda osaamiseen, henkilöstöön ja palvelutarpeeseen liittyviä synergiaetuja. Selvityksessä on arvioitava yksiköiden sijaintia, kokoa, erityisosaamista, vastuunjakoa ja kustannuksia.

Yhteistyön lähtökohtana tulee olla lapsen etu. Sijointipaikan on vastattava lapsen tarpeisiin, ja yhteydet perheeseen, kouluun ja muihin tärkeisiin ihmisiin on huomioitava. Oman tuotannon lisääminen tarvitsee tuekseen riittävän henkilöstön ja toimivan johtamisen.

Vasemmistoliiton aluevaltuustoryhmä edellyttää, että lausuntokierroksen palaute näkyy järjestämissuunnitelman jatkovalmistelussa. Päätöksentekijöille tulee esittää, miten keskeisiin huomioihin on vastattu ja millä perusteilla ratkaisut tehdään. Pohteen taloutta on vahvistettava tavalla, joka turvaa tarpeellisen avun ja ehkäisee ongelmien kasvamista.